श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥श्रीगुरुभ्यानमः॥श्रीधन्वंतरेनमः॥ अत्रेयादीमहर्षिभ्योनमः॥ब्रम्ह
णेनमः॥भिषग्गुपयोगीसंग्रहः क्रियते॥ **बृहद्दिव्यमाणिक्यरसः॥** शुध्दसूतं पलंपंच कुनटीत्तत्समां क्षिपेत्
हाटकंतुपलंपच माणिक्यं तुचतुःपलं॥मुक्तांचविद्रुमंचैव प्रत्येकं द्विपलंतथा॥नागपत्रं पलंचैकंशुध्दगंधपलाष्ट
कं॥ा कज्जलीकृत्वाकाचकुप्यांविनिक्षिपेत्॥वालुकायंत्रकेपाच्यं यामत्रिंशकंहढात्॥नवेन्माणिक्यदिव्योयं
कामाग्निबलवर्धनः॥क्षीणेंद्रियानरश्शुक्राबलमासाग्निवर्जिताः॥व्यावायरहितानांचधातुपुष्टिकरःपरः॥वातिकाः
श्लेष्मिकाश्चैवव्याधयःसंभवंतिये॥तेषांनाशकरःक्षिप्रं तिमिराणांयथारविः॥अस्यप्रभावाद्ग्रहणीकासश्वा
सारुचिक्षयः॥वातश्लेष्मापतिश्यायाःप्रशमंयांतिवेगतः॥तिमिरंपटलंकाचंपिल्लनकाक्ष्यमर्जुनं॥असत्वा

तिरंयच्चशशिनः पश्यति द्रुयं ।। जराव्याधिविनाशाय जरारोगविनाशनः ।। दशरात्रिप्रयोगेण म-
हारोगविनाशनः ।। रक्तिकार्द्धं सदा सेव्यो दृढो भवति यौवनः ।। इति दिव्य माणिक्यरसः ।।
वंगकल्पतरुः ।। वंगं निर्वापलान्यष्टौ रसेंद्र द्विपलं शुभं ।। मल्लक्षारं पलं चैकं मर्दयेत्कन्यकारसैः ।।
दिनमेकं ततश्चैतं काचकुप्यां विनिक्षिपेत् ।। वालुकायंत्रगं पाच्यं दिनैकं मृदुनाग्निना ।। स्वांगशीतं समुद्धृत्य पु-
नस्तेनैव मर्दयेत् ।। पुनः पाच्यं पुनर्मर्द्यं सप्तवारं पुनः पुनः ।। भवेत्कल्पतरुः सत्यं भक्षयेद्रक्तिकाद्वयं ।। यस्या
लये संति पंचवनितायं संभक्षयेत् ।। इतरो नैव भक्षेत महाकामो भवेद्यतः ।। मूत्रकृच्छ्र मूत्रघातं प्रमेहांश्च वि-
नाशयेत् ।। आयुष्यं वर्णदं दस्य मतिव दृढताकरं ।। यस्य द्रेतो द्रवेत्स्वप्ने स्त्रियं दृष्ट्वाथवा द्रवेत् ।। तस्य मात्रात्र-

येनैव द्रुतं कुर्यान्द्रिशोषनः ॥ वंगकल्पनरुनी मरसः स्याद्बुद्धिकारकः ॥ इति वसिष्टसंहितायां ॥

माणिक्यशिलाजितु ॥ १ माणिक १ मौक्तिक १ स्वर्ण १ रौप्य १ प्रवाल १ अभ्रक १ कांत १ तीक्ष्ण १ मंडूर १ तांम्र

१ सूवर्णमाक्षिक १ रौप्यमाक्षिक - १ नाग १ वंग १ जस्त १ शिलाजतु - प्रथम माद्रिकभवनां दत्वा - दृषादिकास द्वैः पृथग्भा

वये त्ततो बृहण गणैस्त सो गुलिका विरच्य यस्कुपात्रे स्थापयेत् ॥ नवरत्नशिलाजतु ॥ शुध्द पारद १ शुध्द गं

धक १ लोह १ कांत १ अभ्रक १ नाग १ वंग तांम्र - १ मोती १ माणिक्य १ सूवर्णवर्ख १ प्रवाल ॥ प्रथम शिलाजीत शुध्द कर

ण्याची प्रक्रीया - १ गोमूत्र १ त्रिफला १ गोदुग्ध १ गुळवेल ॥ सदर्हु ““१० पृथक् पृथक् भावनानी शुध्दी करानी - शिलाजील

शुध्द झाल्यावर सदरहु १० औषधे एकत्र खलात घालून भावना द्याव्या त्यांची औषधे ““ शतावरी ““ कवचबीज

॰॰॰ शेमरमुसली ॰॰॰ गोखरु ॰॰॰ भुईकोहळा ॰॰॰ सफेतमुसळी ॥ सदर हुन्नोषधे ॰॰१ पाण्यांत घालून ॰॰रा
हिलेम्हणजे गाळून भावना द्याव्या - कोरफडीचा गीर ॰॰३ - कोर्फड भाजून गीर कहाडून त्यांत रंगारी हिंईवसूगाळ
वचूर्णवजन ॰॰॰५ घालून ४ प्रहर ठेऊन भावना द्यावी - आंवळ्याचा रस पावशेर कहाडून त्याची भावना द्यावी - सद
रहुखल करून शुष्क झाल्यावर कांचपात्रांत ठेवावे ॥ लोहसत्व ॥ लोहकीस एक तोळा - हरताळ मा॰२ गंधक मा॰२
मनशीळ मा॰२ सोमल मा॰२ हिंगूळ मा॰२ कलखापरी मा॰२ सवाहगी मा॰२ हीद्रव्ये खलांत घालून माक्याच्या रसांत
घालून गोळ्या करून शुष्क कराव्या मग मूषेत घालून धमन करावे म्ह॰ पाणी होऊन सत्वनिष्पन्न होते ॥ मा
क्षिकसत्व ॥ माक्षिक - श्वेतगुंजा - मध - तूप - टंकण - प्रवाळ १ शिकेकई कंडेशेर - १२ ॥ प्रवाळभस्म समा॰

2

4

नाग॥१नाग· २मनुक्का गजपुट·॥सत्वामृत॥ रसं दोरकखंडकस्य कर्षं तु दरदस्य च॥ पृथक सीसस्था-
प्य डमरी मृद्दस्त्र दृढसंधिके॥ मार्तिके स्थालि ते सम्य गुरकेन यथा विधी॥ संशुष्कं चनत खुल्ल्यां मारोप्य मृदु
॥ सूर्य ॥
वन्हिना॥ बादरेयन दित्तेन पचेद्याम चतुष्टयं॥ एवं गुंश्र मात्राणी रशाप्रस्थानिपाचते॥ डमरुं स्वांगशीतं च
नीयकृत्वा विमोचयेत॥ अंत लिग्नं श्वेत सत्वं या ह्य सत्वा मताधिकं॥ संतानिकांत निक्षिप्य गुंजामित मि
दं प्रगे॥ सायंतथा प्रातरेव वासात्या यनुसारताः॥ अथा हं तावलीनेव स्पृशेद् द्वेव मे नवा॥ वस्त्वं घय
नेशुष्क नवनीते यवा पृथक॥ संतानिकायं कर्षार्द्धं माह्यं सघृत पोलिकं॥ गोधूमजां निर्लवणां दधिशुष्कं-
च भक्षयेत॥ अलुवण म सहन्नुरुषो मोद्दं स पंक दाचिदपि भक्षेत॥ सैंधव युतं सदा पःशीताः पेयाः फिरं

5

गकं हन्यात्॥ मांसरकाश्रितमपि संधिगतं वातमनिशारुजं॥ अतीव्रणयोनिगदान् बाह्यगतान् व्रणसमुद्रा
श्च॥ सप्ताहं मनुद्यसं वासेव्यं द्विगुणपथ्यकृता॥ इदमनुभूतं बहुधा बहुभिर्विद्वद्भिरपी भिषग्भिः॥ वृती
सत्वामृतरसः॥ आरोग्यकुतूहलरसः॥ पलानि रसकपूरः पंचतावान्बलिस्तथा॥ तयोस्त्रिकज्जलीं
कृत्वा काचकूपी प्रपूरयेत्॥ ततस्तु वालुकायंत्रे पाचे यामचतुष्टयं॥ स्वांगशीतं समुद्धृत्य कूपीकंठगतं रसं॥ गृहीत्वा तत्समं
गंधं दत्वा संमर्द्य पूर्ववत्॥ पुनः पक्वा तथा ग्राह्यं सप्तवारं ततः पुनः॥ अष्टमे किल पर्यायेशे कर्षमल्लं विनिक्षिपेत्॥ पूर्वरित्सात
तः सिद्धः कूपीकंठगतो रसः॥ ग्राह्यो गुन्मास आरोग्यकुतूहलइति श्रुतः॥ तस्य द्रोगानुपानेन सर्वरोगनिवर्हणः॥ श्वासंकासं
क्षयं चापि कफजन्मानुरुतोऽरवान्॥ विकारान् रक्तजांस्तद्वदपस्मारं भयंकरं॥ उपदंशं निहंत्याशु दृष्टव्यं कौतुकं बुधैः॥

इत्यारोग्यकुतूहलरसः ॥ रसकल्पद्रुमः ॥ कर्षा दश रसः शुद्धः स्त्रयो दशांचकं धकं ॥ पृथक पलमिताश्शुद्धा ना-
गो मल्लश्च तालकं ॥ विधाय कज्जलीमेषां ॥ काचकुप्यां निधाय च ॥ यंत्रे सिकतिले पक्वं चतुर्यामैः क्रमाग्निना ॥ स्वांगशी-
तं समुधृत्य कूपीकंठगतं रसं ॥ तत्समं गंधकं मल्लं दशांसेनालकं तथा ॥ वंगं कांतं संमिश्र्य पूर्ववद्रसमाहरेत् ॥ तत्समं गं-
धकं ताम्रं दशांशेन तथा पुनः ॥ धान्याम्लकस्य चूर्णेन पृथक्कृत्वा विमर्दयेत् ॥ विपाच्य च तथा याम्यां कूपीकंठगतं रसः ॥
सन्निपातं ज्वरं कासं श्वासं संचन्हे श्वमंदितः ॥ वातजान् कफजान् मूत्रं वा हरत्यां छर्दि संक्षयं ॥ अरुची जीर्णी जूर्तिश्च निहंति
विसंमज्वरं ॥ सौ नः शुद्धिकरः पुंस्त्वं बलिं कांतिं करोतिच ॥ एषकल्पद्रुमो नाम यथायोगं प्रयोजितः ॥ इति रसकल्पद्रुमः
भांडकर्पूरः ॥ सपादकर्षसोरंच रसकर्पूरं कलया ॥ पंचगंधाय कं स्वल्वे विमर्द्य पूर्यकूपिकं ॥ कृत्वाशां याम पुष्मेन पक्वा-

शीर्तं समाहरेत् ॥ भांडकर्पूरको नाम रसो पंचंद्रसन्निभः ॥ इ० भांडकर्पूरः ॥ नागभस्म ॥ शिला गंधक कर्पूरं कुंकु-
मं मर्दयेत्समं ॥ जंबीरोत्थद्रवे पीतं तत्समं नागपत्रकं ॥ लिप्त्वा गजपुटे पक्त्वा यावत् षष्टिः पुटै पचेत् ॥ तं च नागं विद्युदाभासं
जायते तेन वेधयेत् ॥ चतुःशष्टितमांशेन तारं भवति काचनं ॥ इ० नागभस्म ॥ मृगांकरसः ॥ नवसारं सैंधवं च
पंचबिल्वमतिपृथक् ॥ विधाय धूमरूयंत्रे वन्हियामचतुष्टयं प्रज्वालये दूर्ध्वभांडे लग्नं सत्वं समाहरेत् ॥ तत्सत्वं
चूर्णितं वंगं समं गंधं तयोसमं ॥ विचूर्ण्य कत्रकाचोत्थ कूपिकायां विनिक्षिपेत् ॥ मृल्लिप्त वालुकायंत्रे स्थितायां दि-
वसद्वयं ॥ चुल्ल्यामग्निमधो दद्याव द्वादशयामकं ॥ कुपीतलस्थं तद्भस्म स्वर्णाभं स्वांगशीतलं ॥ गृह्णीयान्मरिता-
सूतान्वे च्छत गुणाधिकं ॥ दद्याद्मायुः प्रदं सर्वप्रमेहघ्नं सतं परं ॥ काम्यं बरमपि त्रिमृगांको गुरुगोपितः ॥ इ० मृ-

४

॥ कौतूहलतैलं ॥ गंधषोडशभागं च दशभागं च टंकणं ॥ टंकणाद्द्विगुणं दद्यात् कोलस्य च बीजकं ॥ बीजात्समं तु जैपालं खल्ले
चैकत्र मर्दयेत् ॥ दत्वं बुनादिनैकं तु मर्दयेच्छायासु शोषितं ॥ मधुना प्लावयेत्सर्वं सप्तरात्रमथापि च ॥ उद्धृत्य सप्तरात्रौर्ध्वे कांस्यपा
त्रे निनिक्षिपेत् ॥ कार्तिके चैत्र वैशाखे तिग्मांशोरातपे क्षिपेत् ॥ तस्मान्निस्सलितं तैलं स्थापयेत्काचभाजने ॥ नाभौ चकार
येल्लेपं रेचनं निश्चितं भवेत् ॥ कंठे लेपप्रकुर्वीत वमनं निश्चितं भवेत् ॥ स्तंभने सुसिता दुग्धं क्षालयेन्निंबु जैरसैः ॥ तसैलै
मासमेकं तु पाचयेत्तु हरीतकीं ॥ यत्संख्यां नासिकाया स्थलं तत्संख्या च विरेचयेत् ॥ आघ्राय दक्षिणे नाड्यां विरेक इति नि-
श्चितं ॥ वामनाड्यां तु वमनं राजयोग्यं सुभेषजं ॥ नवज्वरे च विषमे वालरोगे गलग्रहे ॥ रेचयेद्दामयेच्चैव सर्वान् रोगान् विना-
शयेत् ॥ इ॰ कौतुहलतैलं ॥ रोमवेधी रसः ॥ शृंगी विषं भोगि महाविषं स्यात् शुद्धं समं सूतं कगंधकं च ॥ एयिकं वि

शालिवासराणि निधाय यत्नेन जलप्रदेशे ॥ गुंजैकमानः सघृतः प्रदिष्टो नवज्वरे संततकादिके च ॥ आन्येममात्रेनिहंति सर्वा

न्पशाभुजंगं गरुडो यथेष्टः ॥ रोमाग्निवेदैर्नरकसिद्ध नामा राजा रसानां कथितो भिषग्भिः ॥ राज्ञां पुनः कौतुकमद्भुतार्थे

संकीर्तितो वैद्यकुमारकाभ्यां ॥ ३ ॥ रोमवेदीरसः ॥ पित्तांतकः ॥ मृतरसगगनार्कैर्मुंडतीक्ष्णं सतालं शबरसम

मिदं स्याद्यष्टिकावारि पिष्टं ॥ तदनु सलिलजालैर्वासकैर्गोस्तनैर्भिर्मृदितमथ विदारीवारिणा घस्रमेकं ॥ घृत

मधुसहितोयं निष्कमात्रावटिस्याः क्षपयति गुरुपित्तं पित्तरोगं क्षमं च ॥ भ्रममदमुखशोणानूदाहतृष्णा समु

त्थान्मलयज हिमपेयं चानुपानेस चंद्रं ॥ **ब्रह्मराक्षसपारदः** ॥ वेदकर्षो रसः प्रोक्तो नवसारस्तु कर्षकः ॥ सू

ततुल्यं गंधकं स्यान्नदर्षे तालकं मतं ॥ तालतुल्यो श्मकक्षारो नगाः कर्षमितो भवेत् ॥ काकमाच्या रसे–

भर्ज्यं सप्तवारं प्रयत्नतः॥ उन्मत्तस्यरसेनापी सप्तवारं तु धारयेत्॥ काचकुप्यां निवेश्याथ वालुकाभिःप्रपू
रयेत्॥ पचेत्तं वालुकायंत्रे द्वादशप्रहरावधी॥ पुनस्तत्र क्षिपेद्गंधं वेदकर्षं विभावयेत्॥ पूर्वोक्तैस्तु द्रवैर्यंत्रे
वालुकाख्ये पचेत्ततः॥ अथस्तोभस्मतामेति तावच्छिशिषु योजयेत्॥ सप्तभिर्भस्मभेसौ ब्रह्मराक्षसपारदः॥
नानानुपानयोगेन सर्वान्रोगानिकृंतती॥ मनैकं भुज्यते नित्यं नरेणास्मिन्त्र मुच्यते॥ अनश्मकक्षारोगौरी
पाषाणः॥ ३ इ० ब्रह्मराक्षसपारदः॥ सूतशेखरः॥ शुद्धसूतं मृतंस्वर्णं टंकणं वत्सनाभकं॥ व्योषमु
न्मत्तवीजं च गंधकं ताम्रभस्मकं॥ चतुर्जातं शंखभस्म बिल्वमज्जाकचोरकं॥ सर्वं समं क्षिपेत् खल्वे मर्द्य
भृंगरसैर्दिने॥ गुंजामात्रा वटीः कृत्वा द्विगुंजा तु घृतं मधु॥ भक्षयेदम्लपित्तघ्नो वातिशूलमपापहः॥ पंचगुल्मा

ना०

11

नपंचकासानुग्रहण्यामयनाशनः॥उग्रहिक्कामुदावर्तैदेहन्याप्यगदापहः॥मंडलान्नात्रसंदेहःसर्वरोग
हरःपरः॥राजयक्ष्महरःसाक्षाद्दृष्टोयंसलशेखरः॥वसंतकुसुमाकरः॥नागेकंतुमृतंस्वर्णंद्विभागं-
मौक्तिकंतथा॥त्रिभागंदरदंशुद्धंचखामिंपिप्पलीमता॥शुद्धविषंपंचभागंजंबीरद्रवमर्दितं॥एकविंशति
यामांवटिंगुंजाद्दयोन्मिता॥सर्वान्रोगान्जयंत्याशुवसंतकुसुमाकरः॥पत्रंपुष्पंलतावृक्षेवसंतेजायतेयथा
देहिनांभक्षणाद्यस्यकायकल्पोभवेत्तथा॥इतिवसंतकुसुमाकरः॥अथवंगेश्वरः॥वंगभस्मत्रयो-
भागंवंगपादंरसंक्षिपेत्॥रसतुल्यंविषंयोज्यंकांतभस्मतयोःसमं॥प्रवालंमौक्तिकंहेमगगनंचैकभागि-
कं॥गंधकंवंगतुल्यंस्यात्मर्दयेद्भृंगजद्रवैः॥कुकूपिकायांविनिक्षिप्यरससंत्रेषुपाचयेत्॥यामयुग्मंततस्त-

६

12

म्यकूस्वांगशीतंसमुध्द्रेत्॥ रसंखल्वे विनिक्षिप्य भृंगद्रावै दिनत्रयं॥ भावनात्र प्रकर्तव्याचंद

कयादिभिः॥ धूर्तपत्रांबुना चैव दिनमेकं मर्दयेद्बुधः॥ द्विगुंजं मधुनायुक्तं सर्वमेहेषु योजयेत्॥

मूत्रकृच्छ्रेक्षयेवाते मूत्राघाते बलक्षये॥ मूत्राधिक्येचापदे शे शर्करामश्मकं थिषु॥ अयं वंगेश्वरो ना-

मा पुज्यपाद विनिर्मितः॥ तत्र द्रोगानुपाने महावे रोग निकृतनः॥ शाल्यन्नं मुद्गसूपं च नवनीतं तिलोद्भवं

पटोलंलिंबकं डीरतक्रं पथ्याय शस्यते॥ इ॰ वंगेश्वरः॥ अ॰ सूवर्णपर्पटी॥ शुध्दं स्वर्णदलं मष्टगुणेन शुध्द

सूतेन पंडितमथोवसुभागयुक्ते॥ गंधेद्र तेबदरवन्हिपात्रे दत्वा विलोडयलघुलोहशलाकयातत्॥ मंदं निरस्य सुरभी मल

मंडलस्थरंभादले तदुपरी प्रणिधाय चान्यत्॥ रंभादलं लघुनियंत्रलसाद दीत शीतं स्ववर्णरसपर्पटि मिधानं॥ पितोल्बणेस-

सीतयातु गयाथवाते स्लेष्मास्त्वणेकीरुतु गामधुपिप्पलीभिः॥ क्षीणेभिरे किंचिच्च शोणितमंदवन्हौ पांडौ प्रमेहिणी विस्त्व
रणिग्रहण्यां॥ वृद्धे शिशौ स्त्रखि निराशितदेवमाये भिषज्यमेतदुदितं हितमामयघ्नं॥ ४॥ स्वर्णपर्पटी रसः॥ अथ
गोचनागुटी॥ रोचनाव्योमसितं रससिंदूरमेव च॥ कर्पूरो भीमकर्पूरो घुसृणं च लवंगकं॥ एला कुष्टं जातिफलं मकलुं च पृथ
क पृथक्॥ एतेकर्षमितावर्पीस्त्रिमाण सर्वमेकतः॥ खल्वमध्ये विनिक्षिप्य मर्दयेदेकवासरं॥ ततोष्टमांशशेषाणां पृथक
पृथक्॥ संपादं पलमादाय चंदनस्य तथैव च॥ सुवर्णचंपकपुष्पाणां तथाकाश्मीरजन्मनः॥ चतुर्भिश्च त्रिभिर्द्राभ्यां यामे
खल्वे क्रमेण तु॥ भावइत्वा ततः कुर्यात् गुटिकां मुद्गमानतः॥ काले श्वासे क्षये तीव्रज्वरे तिसार एव च॥ सूति
कायां आमयेषु सन्निपातेषु शस्यते॥ रसस्ये न देया गुटिका किंवा गोपयसा सह॥ रोचनागुटिका स्येषा स

वैरोगहारापरं ॥ अयंभूपकृत्वासा ख्यातागस्त्येन महर्षिणा ॥ इति गौरीचनागुटी ॥ हिंगुळभस्म ॥ हिंगूळख
डा ४ तोळे वजनाचा घेऊन लांबडापलांडु मोठा एक घेऊन त्याला बुडाकडून कोरून त्यांत हिंगुळाचा खडा वसऊन
त्यांचें बूड दाबून शेणानें कोंबून दोनबोटें शेणाचा थर देऊन राणशेणी मोठ्या दहागोंवऱ्याची आंच द्यावी याप्र
माणे १०० कां याचीपुटे दिलीं असता त्याचे भस्म वेधक होते तें सर्व रोगी अति वेगकरी ॥ नीलकंठरसः ॥
सूतं गंधकं लोहं वृषं चित्रक पन्नकं ॥ विडंगं रेणुका मुस्ता ग्रंथैला नागकेशरं ॥ कटुत्रयं च त्रिफला शक्रं भस्मं तथैव च ॥ एतानि सम-
भागानी द्विगुणो गुडोच्यते ॥ समर्थ्य वटकान्कृत्वा भक्षयेच्चणकोन्मितान् ॥ कासे श्वासे क्षये गुल्मे प्रमेहे विषमज्वरे ॥ हिक्कायां ग्रहणी
दोषे शोषे पाण्ड्वामये तथा ॥ मूत्रकृच्छ्रे मूढगर्भे वातरोगे च दारुणे ॥ नीलकंठो रनामत्र महेशानिर्मितः स्वयं ॥ अनुपानविशेषेण सर्वहरो भ-

भवेत्॥ ५ ॥ नीलकंठरसः॥ वातपन्नगः॥ पारदं गंधकं मल्लं हरितालं तथैव च॥ एतच्चतुष्टयं सर्वं तुलसीरसमर्दितं
वटकं कृत्वा भर्के णैव वेष्टयेत्तद्वर्लकेण तत्॥ शरावसंपुटे कृत्वा वालुकायंत्रगे पचेत्॥ दीपिकाप्रमितं वन्हिं दत्वा याममचतुष्टयं॥ स्वां
गशीतं समुधृत्य नाम्नासौ वातपन्नगः॥ सन्निपाते तथोन्मादे दत्तं वंध्ये कफामये॥ नागवल्लिदलेनैव भक्षयेद्गुंजयुग्मकं॥ ५ ॥ वातप॰
स्कजारवाउपदंश॥ खदिरी नीलिसारश्च वंशजा मपिका तथा॥ सर्वं समं चंदनस्य तैलेन सह मेलयेत्॥ गुटिं त्रिवल्लप्रमि-
तां सारे दे कां दिनोदये॥ सायं मध्यं दिने तद्वद्रसनास्पर्शनं विना॥ दुग्धं भक्तं विना सर्वं भजेत्पथ्यमयं विदा॥ सपूयमुपदंशं-
च ससाहेन विनाशयेत्॥ ६ ॥ उपदंशे॥ कौशिकादितैलं॥ कौशीकप्रस्थयुग्मं च रालस्यप्रस्थपंचकं॥ देवधूपश्च तल
क्षाम्चाणके कंकुंडवत्तथा॥ चंदनद्वयं चूर्णं प्रत्येकं प्रसृतीस्त्रयः॥ खल्वे सर्वं कुट्टयित्वा तेजायंत्रे सुपाचके॥ शुध्द जीवनसे-

काशंलेरुं संपद्यते तनः॥ द्विकालेलेपनं नित्यं सर्ववात निवारणं॥ रसगंरक्तगंमासं मेदोस्थिगमिहज्वरं॥ मासमात्र प्रयोगेण्यस

प्रधास्तुगतंज्वरं मज्जाशुक्रगत्यं तंनापि एकद्वित्रिचतुर्थकं॥ पंचमंपक्षमासांतं वर्षातंकालकंज्वरं॥ सर्वकाल्पुराणं च तत्तुष्टि

ज्वरापहं॥ शीतजं विषमंशीत रजोदोषविषूचिकाः॥ गर्भस्थंरोगमुख्यस्य करपादं च शीतलं॥ गर्भज्वरं तीव्रवेगं सूतिकारोगना-

शनं॥ कासव्रणसंतापं बाधीर्यं नानघारुणं॥ शलं विंशतिवातात्थ्य जानुजंगा द्विवेष्टनां॥ हृद्रोगं पीनसं शूलं माध्मानं चाग्निमां

द्यके॥ नेत्ररोग शिरोनालक्ष्म यशोमविषापहं॥ वर्षाकाले च हेमंते स्फूर्ति बस्तीकर्मणी॥ तैलं मर्दीच सर्वांगे वस्तिकर्मणि शस्यते॥ ना-

नावातविकारघ्नं नानाज्वर निवारणं॥ नाना कुष्ट विकारघ्नं गज चर्म विसर्पकं॥ व्रणं च विषमं चैव मेदोगं सान्निपातकं॥ तरुणज्व

रनाशाय मर्दिनं लेपनं सदा सर्वेभ्युत हितं गोप्यं कृश्यपोमुनीरब्रवील्॥ कौशिकाख्य महातैला त्परंनास्ति महीतले॥ शिशुबालादिष्ट-

ष्टानां प्रशस्यरोग नाशने ॥ अनूपं जांगलं देशं साधारणमिति त्रिधा ॥ देशप्रशस्तरोगाणां बालग्रहहरं परं ॥ बालज्वरं हरेद्दाहवा-
तपित्तकफापहं ॥ इ. कौशिकादितैलं ॥ हरिद्वर्णी हेमगर्भः ॥ हलीकतो० १ पारा मा० ४ जस्तभस्म मा० २ अभ्रकभस्म मासे २
रूवर्ण मा० १ क्रियासिद्धीस्तुल्या ॥ तांबडा हेमगर्भ ॥ हिंगुळ तो० १ मल्लभस्म अर्धीमा० जस्तभस्म आधीमा० सुवर्ण मा० ५
क्रिया[illegible]नः ॥ हेमगर्भ ॥ पारा २ गंधक ६ प्रवाल १ हत्तिकभस्म १ नाग २ ताम्र ४ अभ्रक १ सुवर्ण ॥ कृष्णिस्तुल्या ॥
गुरुयुक्ति. हेमगर्भः ॥ पारा तो० ४ ग[illegible]कतो० १ ताम्र मा० ४ जस्त मा० २ मल्लभ० मा० २ तीक्ष्ण मा० ४ अभ्रक मा० ४
क्रिया तीच ॥ हिंगुलहेमगर्भः ॥ हिंगुलं कर्षमात्रं तु खल्वमध्ये विनिक्षिपेत् सुवर्णमासमेकं च तत्सम पारदं क्षिपेत
मर्दइत्वा क्षिपेत्तत्र गंधकं चार्धमाषकं मर्दयेत् अर्कजं क्षारैर्वधयेत्परमत्भुगं ॥ भूधरे साचयेद्यंत्रे कुकुटीपुटिले नवा
पूर्ववर्षेण संवेष्ट्य तस्योपरि च गंधकं ॥ हेमगर्भरसो नाम बालारुणारुणसंनिभः ॥ सर्वरोगेषु दातव्या एकैकस्मिन्दिने रोण

जे ॥ त्रिदोषआर्द्रकरसे मधुयुक्तं प्रयोजयेत ॥ टीका ॥ हिंगुलकर्षैकं दशं + वस्त्रे एकत्र भियात् पुनर्यत्नेन पूर्ववत् ॥ माषकं खल्वे विनिक्षिपेत् ॥ सूक्ष्मं मर्दइत्वा तन्मध्ये स्वर्णचूर्णं माषमेकं ॥ पारदं मासमेकं निक्षिपेत् ॥ त्रयमेकत्रं कृत्वा तन्मध्ये वंगकं अर्धमाषकं दत्वा पश्चात् अर्कदुग्येन मर्दयेत् ॥ शुष्कं कृत्वा सुदृढ वस्त्र मध्ये गुटिकां बध्वा दृढसूत्रेण बंधयेत् ॥ मृन्मये लोहपात्रे संपुटमध्ये स्थापइत्वा तस्योपरि पलप्रमाणं गंधकचूर्णं कृत्वां निक्षिपेत ॥ संपुटसाधिलेपं कुर्यात् ॥ लघुगर्त्ता यामध्ये संपुटं निधाय तस्योपरि भस्मचतुरंगुल प्रमाणं पूरयेत् ॥ भस्मन उपरी संप्तदशवावनी सलानां मग्निं कुर्यात् ॥ स्वांगशितां गुटीका स्फुवर्णा भवती ॥ तस्य पुनर्वस्त्रेणधारयेत् पूर्ववत् गंधकयुक्त पुटं दद्यात् ॥ सिद्धा भवती ॥ महा

हेमगर्भो रसः ॥ शुध्दसूत पलैकं च पादांश शुध्द हेमकं ॥ शुध्द गंधक माषैकं प्रतिकर्षाणि योजयेत् त्रयमेकत्रं कुर्वित् सूक्ष्मं

रस खल्वे विमर्दयेत् ॥ सुदृढं च घ्रयेद्वस्त्रे स्थाल्यां लोहजसंपुटे ॥ मुद्रितं गंधकं पश्चात्तस्योपरि च दापयेत् ॥ संपुटं मुद्रितं कृत्वा भूधराख्ये पु
टे पचेत् ॥ हेमगर्भो रसो नाम्ना सर्वव्याधिनिवारणं राजरोगादिकं हंति इति रेखानुकाकथा ॥ **इति हेमगर्भः ॥ हेमगर्भसा० ॥**
प्पारा १ ॥ गंधक १ वंग १ तालक १ ताम्र १ मलुद १ अभ्रक ४ कांत ३ नाग ३ मंडूर ३ माक्षिक ३ जस्त ३ स्वर्ण ४ एवं मेलइत्वा विमर्द्य कर्पटाच बद्ध्वा
गुटिका मंदतराग्निना वल्लीइसे पचे यामपर्यंतं ॥ **अथ श्वेतहेमगर्भः ॥** कर्षैकं रसकर्पूरं दापयेत्खल्वमध्यतः पादांशं हरकं मल्लुशो
धितं ॥ मर्दयेद्याममात्रं तु सूक्ष्मवस्त्रे निधापयेत् ॥ पोटलीं दृढतो बध्वा जारयेद्गंधकद्रवैः ॥ याममेकं ततः पश्चाद्दापयेत्सकलेगदे ॥ मधुपि
प्पलीवल्लैकं गुंजैकं गुटिका लिहेत ॥ कासे श्वासे महोन्मादे वाते सर्वांगशूलके ॥ मह्यो पदंशे प्रस्यातं हेमगर्भरसायनं ॥ **इति हेम
गर्भः श्वेतः ॥ अथ पीतहेमगर्भः ॥** पीतां मानः शिलातालं शुद्धं प्रत्येककर्षकं ॥ कर्षार्द्धं हेमसंयुक्तं तत्पादांशं महाविषं ॥ मर्दयेत्

११६

घुसृणद्रवैः शुष्के कुर्यात् खरातपे॥ पूर्ववत्पोटलीं कृत्वा क्रियां पूर्ववदाचरेत्॥ हेमगर्भोऽभिवेत्पीतः सर्वरोगनिबर्हणः॥ अनुपानैः सदासारे

द्राजीकरणमुत्तमं॥ **इति पीतहेमगर्भः॥ अथ सिक्थकादि तैलं॥** मेण १ शेर सैंधव- विट् कस्तुन्या विरेची- मंजिष्ठादिद्रव्ये- कौडयाऊदजा

यफळ- मारुकांगोणी- बचनाग- तेलिवार रानमेथी शहाजिरे- ओवा- मेथ्या- सीळपाव लवंगा एरंडमूळ रास्ना मंजिष्ठा॥ **सर्वामये माणिक्य**

सूतः॥ शुद्धं सूतं समं गंधकं कज्जलीकारयेद्बुधः॥ षोडशांशं स्वर्णं च माणिक्यं च तदर्धकं॥ सर्वमेकत्र समर्द्य कन्यानीरेण भावयेत्॥ काचकु-

प्यां स समृद्धिः सन्न्यस्येन्निक्षिपेच्चतं॥ धारयेत् सिकतायंत्रे वह्निं प्रज्वालयेच्छनैः॥ पुनः शलाकया कुर्यात् यामषोडशमानतः॥ स्वांगशीतं स

मुत्थाय सूतं माणिक्यसंज्ञितं॥ गंधकं च पुनर्दत्वा पुनर्माणिक्यहेमकं॥ पूर्ववन्मर्दयेत्तं च पाचयेत् सद् देवहि॥ एवं शक्तुण कंकार्यं सर्वयोगो

पकारकं॥ जायते सिद्धिदं देहे सर्वप्रत्ययकारकं॥ सेवयेद्रोगनाशाय तत्तद्रोगानुपानतः॥ वल्लुवात वल्लयुग्मं वा मधुना कणयासह॥ सेवितं

कामिनीकामंदर्शी येद्रतिकौतुकं ॥ वीर्यबंधकरः श्रेयं योषाम विनाशनं ॥ माणिक्यं हरवीर्यं संभव मिदं रौस्याग्निमांद्यापहं यक्ष्मादिक्ष-
यसूदनाशोफमुदरं गुल्मप्रमेहापहं ॥ शूलप्लीह विनाशनं ज्वरहरं दुश्चव्रणान्नाशये दर्शासिग्रहणी भगंदरं हरं छर्दिस्त्रिदोषापहं ॥ इति
माणिक्यसूतः ॥ अ० स्वल्पी पूर्णचंद्रोदयाः ॥ गंधकर विरसटंकणनागं कांचनतारसूमाक्षिकयुग्मं ॥ मौक्तिकविद्रुमकांत-
सूवंगमभ्रकमृगमदकांतीक्ष्णसूलोहं ॥ कुंकुमकांचनचंदनचंद्रमात्मलतीपुष्पजमर्दितयामं ॥ अनुपानं विशेषेण राजयक्ष्मविनाशकृ-
त् आर्द्रकस्यरसेनापीका संश्वासं चपीनसं ॥ नाशयेत्पांडुशोथघ्नं कुष्ठघ्नं वृष्यमुत्तमं ॥ सुवर्णकांलिकृच्चापी देहादार्ढ्यकरं परं ॥ वल्लमा-
भमिदं दत्तं पूर्णचंद्रोदयाभिदं ॥ इ० पूर्णचंद्रोदयाः ॥ अ० कामधेनुरसः ॥ अभ्रकंमाक्षिकंसत्वं गुडूच्याः सममागिकं ॥ द्वि
नागरसकं वंशलोचनगैरिकं तथा ॥ ग्राकीकृत्य चतुर्गुंजा प्रमाणे मधुसंयुतं ॥ दद्यादजीर्णज्वरघ्नं च कामधेनुरसाभिधं ॥ दुग्धौदनं पथ्यम

य सर्वज्वरविनाशकृत ।। इ० कामधेनुः ।। घनसाररसः ।। रसकापूर तो० ८ दालचीकना २ तो० चांदी केवरख १ तो० दालचीकना
और चांदीकेवरख पहिले घोस्कर एकजीव करना फेर आदशीशीकु कपडमिटिकर के उसमे भरना और रसकापुर के टुकडे करके सीसी
मे भरना फीर वालुकायंत्रसे उतारलेना दोपहेर की आंच देना सीसीका मुखखुल्ला रखना ।। मृत्युंजयः ।। अथ कः सिद्धिदः सिद्धो रोग-
घ्नकीर्तिवर्द्धना ।। यशःप्रदः शिवसाक्षा मृत्युंजयरसस्मृतः ।। विषसेकं तथा भागं मरिचंपिप्पलीकणा ।। गंधकस्य तथाभागंस्याल-
स्यात्तं शा टंकणस्य च ।। सर्वं च सम भागस्या द्विभागं हिंगुलं भवेत् ।। आर्द्रकस्य रसेनैव मुद्गमानां वटी चरेत् ।। जंबीरस्य रसेनैव
अजीर्णे ज्वरनाशनं ।। मधुनालेहनं प्रोक्तं सर्वज्वरनिवारणं ।। आर्द्रकस्य रसेनैव दारुणं सन्निपातकं ।। आजाजी गुडसंमिश्रं विषमज्व
रनाशनं ।। मृत्युनिवारयत्यस्मा मृत्युंजय इतिस्मृतः ।। इति मृत्युंजयः ।। अथ व्याधिहरणउपदेशो ।। दरदोत्थसूतभा

॥१२॥

गोरसकर्पूरस्य नागवल्लीदलैः ॥ रसतुल्यो बलिं दत्वा सर्व्वमर्द्दयेत्तु कज्जली ॥ दत्वा भांडे मृत्पुटं पंचवालुकायंत्रगं पचेत् ॥ दिनैकं तु क्रमाद् भिंसा गशीतं समुद्धरेत् ॥ पूजयेद्गुरुविप्रादीन् यथायोगं प्रयोजयेत् ॥ गुंजाचतुष्टयं खादेन्नागवल्लीदलैर्युतं ॥ इति व्याधीहरणः ॥

अथ मकरध्वजः ॥ स्वर्णादष्टगुणं सूतं मर्द्दयेद्द्विगुणगंधकं ॥ रक्तकर्पासकुसुमैः कुमार्याद्भिर्निरंतरं ॥ शश्चक्रंकाचघटे रुध्वा वालुकायंत्रगं हरात् ॥ भस्मं कुर्यादसेद्रस्य नवार्ककिरणोपमं ॥ भागोस्य भागाश्चत्वारः कर्पूरस्य सोभनः ॥ लवंगमरिचं जातीफलं कर्पूरमाचया ॥ मिलयेन्मृगनाभिं च गद्याणकमितं ततः ॥ श्लक्ष्ण पिष्टो रसः श्रीमान् जायते मकरध्वजः ॥ वल्लुवल्लुद्वयं वापि तांबूलदलसंयुतं ॥ भक्षयेन्मधुरस्निग्धं लघुमांसमवा तलं ॥ शृतशीतं शितायुक्तं दुग्धं गोधूमपांडवं ॥ माषान्नं मिश्रमपरं मद्यानि वनिता निच ॥ करोत्यग्निबलं प्रसांवलीपलितनाशनः ॥ मेधायुः कांतिजननं कामोद्दीपनबृंहणं ॥ आनासात्साधकः स्त्रीणां शतं जयति निस्पृशः ॥ र

24

त्रिकालेर लांति च पुनः सस्योर रसोत्तमः ॥ मानहनी करोत्यष प्रमदानां स्तनिश्चितं ॥ कृत्रिमं स्थावरं विषं जंगमं विषवारि च ॥ न विकाराय

भवति साधकेंद्रस्य वत्सरात ॥ मृत्युंजयोयं याभ्यासा मृत्युंजय निंदर्शितं ॥ तथायं साधकेंद्रस्य जरामरणनाशनः ॥ **इति मकरध्वजः ॥**

अथ संक्षेपेण रससंस्कारः ॥ पलाद् नोन्यूनकर्तव्यो रसे संस्कारमुत्तमं ॥ रसस्य दशमांशं तु गंधं दत्वा विमर्दयेत ॥ जंबीरात्स्वद्रवे

र्यामं पात्यं पतनयंत्रके ॥ पुनर्मर्द्य पुनः पात्यं सप्तवारं विशुद्धये ॥ कुमार्या च निशाचूर्णे दिनं सूतं विमर्दयेत ॥ पातयेत्पानां यंत्रे समेकशुद्धो भवेद्र

सः ॥ **अथ मुखकरणं ॥** स्नास्योर सः स्यात् सद्गु शिग्रुतुत्थैः सराजिकैः सोषणैः सिराते ॥ पिष्टस्ततः स्विन्नतनुः सुवर्णमुखानपं स्यादतीसर्वी

धातून ॥१॥ निर्दग्धं शांस चूर्णेन च विक्षीरशतं पुटं ॥ पुटतं शतशो देवी प्रशस्ता जारणाविधीः ॥ स्वर्णवत्सर्वलोहानी यथेष्टानि च जारयेत् ॥ अनेन विधाना

सूतः चतुष्पर्शाकादिना ॥ म्रदा पिंशत योडशांसेन जारयेत्कनकं बुधैः ॥ **रससमारणं ॥** द्विपलं शुद्धसूतस्तु सुतार्धं शुद्धगंधकं ॥ कन्यानीरेण

समर्द्य दिनमेकं निरंतरं ॥ रुध्वा भूधरे यंत्रे दिनैकं मारयेत्सुतं ॥ **गंधवद्द्ररसः ॥** लोहपात्रे अथवा ताम्रे पलैकं शुद्धगंधकं ॥ मृद्वग्निना द्रुते तस्मा-

25

ल्लुङ्क्कसंतप्तलवणे ॥ क्षिप्त्वाथ चालयेत्कीं विलोड्य द्रव्यीततः पुनः ॥ गोमयैकदलीपत्रं तस्योपरि शालयेत् ॥ इत्येवं गंधकं शुद्धं सर्वयोगेषु योजयेत् ॥ मारितं
देहसिद्ध्यर्थं मूर्छितं व्याधिनाशनं ॥ रसभस्मक्रियायोगे देहार्थं मूर्छितं क्वचित् ॥ बद्धं व्याध्यापसुंजीत शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ॥ मल्लशुद्धिः ॥
घननाद रसान्विते नमलः परिपाच्यः किरुदोलकान्दयंत्रे ॥ शमवन्हिरथोदिनं च मंद परिदेयः परिजायते च शुद्धः ॥१॥ अहिफेनशुद्धिः ॥
अहिफेनं शृंगवेररसैर्भाव्यं त्रिसप्तधा ॥ शुद्धं तु सर्वेषु योगेषु योजयेत द्विधानतः ॥१॥ वत्सनाभशुद्धिः ॥ विषभागांश्चणकवत्स्थूलान्कृत्वा तु स्वे
दयेत् ॥ गोदुग्धे घटिकाः पंच शुद्धिमायाति तद्विषं ॥१॥ भंगाशुद्धिः ॥ बब्बूलत्वक्कषायेण भंगां संस्वेद्य शोषयेत् ॥ गोदुग्धं भावनाद्वा शुष्का
सर्वत्र योजयेत ॥१॥ पुराणगुडः ॥ पुराणः स गुडो ज्ञेयो यश्च संवत्सरोपितः ॥ शुष्कफलानी ॥ द्राक्षाबिल्वशिवादीनां फलं शुष्कगुणाधिक
मितीगुणरत्नमालायां ॥ रसांजनं ॥ रीत्यां तु यन्मन्यमानायां तं लिखितं तु रसांजनं ॥ तदभावे तु कर्तव्यं दार्वीक्वाथसमुद्भवं ॥१॥ रसमुखकर्पे ॥
अथवा त्रिकटु क्षारो राजीवलवणपंचकं ॥ रसो नोनवसारश्च शिरा पुष्टैकत्र चूर्णयेत् ॥ समांशैः पारदादेतैर्जंबीरेय द्रवेण वा ॥ निंबुतोयैः

कांजिके वा सोष्णमल्ले वि निक्षिपेत्॥ अहोरात्रं त्रयेणास्या द्रसेथाल्लुत्तरं मुखं॥१॥ जेपालशुद्धिः॥ न विषं विषमित्याहुर्जेपालं विषमुच्यते॥
शोधितो यं विरेकेषु त्वमस्तु विकरः परः॥ पंचगव्येषु संशोध्य दूरिकुपी च जिव्हिकां॥ ततोम्लवर्गे दशधास्नीरवर्गे निधापुनः॥ कुमारि काद्रवे
भस्मजलेचैवं विशोधयेत्॥ एवं शुद्धस्तु जेपालं वांतिदाहविवर्जितः॥ गुडूच्यादिशुद्धिः॥ गुडूचीनीलुषाशुद्धा विजयाशतधावनात्॥ तथै
वरसकपूरं तु पंद्रशादिकमेण्याडामरणैवयंत्रेण ऊर्ध्वमुद्धीपणा शु.. वि:॥ वंगकल्लवरु:॥ शुद्धतोलद्वयं वंगं चक्रिकां तत्सिकारयेत्॥ सूतं
तुल्यं मापमात्रौ निंबुनीरेण मर्दयेत्॥ तेनतां चक्रिकां लिप्त्वा छायाशुष्कां तु कारयेत्॥ ततस्तोलैकमानी यसौमलेशास्य संज्ञकं॥ निंबुनीरे
ण सम र्दी लेपयेत्तां च चक्रिकां॥ छायायां शोषयेत्स्यात्तो लैकेन रमंडलं॥ अदाय निंबु नीरेण मर्दयित्वा विलिप्यतां॥ शोषइत्वा प्रय-
त्नेन मृन्मूषा यां धारयेद्भिषक्॥ भस्म मुद्रां ततो मृत्वा हस्तमात्रे पुटेपचेत्॥ स्वांगशीतं गृहित्वा तु भक्षयेद्रक्तिकाद्वयं॥ सद्यः कामप्रदं

॥१४॥

डाम्नी कुर्यान्मेह विनाशकृत ॥ शीतज्वरं हरेत्क्षीघ्रं मात्रैकेनन संशयः ॥ यदि चेन्मृतं वंगं तदातारं न विस्यती ॥ तत्तारं सोमले-
नैव न्मारयेत्सुरयोगतः ॥ तन्दस्मरतिकार्यं तु तांबूलेनैव भक्षयेत् ॥ क्षुद्बोधो जायते सत्यं स्वभावाद्द्विगुणो ध्रुवं चतुर्गुणो
तु कामाग्निं कुरुते च विनीश्वयः ॥ यदि चेन्न भवेत्तारं नापि भस्म प्रजायते ॥ वंगं च केवलं तिष्टे तदा कार्या प्रतिक्रिया वंगतो दाद-
शगुणं च स्वकापी शसंभवं ॥ तेन वंगसमा वेष्ट्य स्वच्छं वध्वा दहेत्सुधीः तौ ॥ शंखेंदुकुंद धवलं भस्म स्यान्नात्र संशयः ॥ अती
व बलदं नृणां प्रमेहाणां विकारनुत ॥ आयुष्यं वर्णदं वृष्यं मतीव दृढसाकरं ॥ यस्यरे तो द्रवेत्स्वप्ने स्त्रियं दृष्ट्वा श्रवाद्रवेत तस्य
मात्रा त्रयेणैव गुणं कुर्यान्न संशयः ॥ वंगकल्पतरु नाम रसस्यानुद्दिरकारकः ॥ रजोदोषे ॥ अंबेहाळद मा०२ मंजिष्टमा०२
जुनागुळ मा०२ संचलमीठ मा०२ कळिचान्नुना ॥ याचा काढा करून ७ दिवस द्यावा ॥ तूपविशेष खावे ॥ लिडिक पमी ॥ वौंशलोचन

॥१४॥

२८

चंदनीआसर ॥ चणाधिक मानागुरी विषमसूदन ॥ आहिफेनं चरसकं शिलाशंखं समाक्षिकं ॥ एतानि समभागानो द्वि
गुणं श्वेतं सोमलं ॥ कारवल्लिरसे मैद्य माषमात्रां वटि चरेत ॥ शर्करासहितं खादेत्सर्वी श्च विषमज्वरान् ॥ एकाहिकं
व्याहिकं च त्र्याहिकं विषमज्वरं ॥ नाशयेदलियोगेन रसो विषमसूदनः ॥ क्षयकासश्वासप्रसुतीरोग ७ कुबेराक्षिम
मज्ज चूर्णं कृत्वा पं चपलदुग्धेन देया ॥ पथ्यं दुग्धभक्तं दिनानि चतुर्दश ॥ पानीयं न पेयं यदा पेयं तदा क्रमेणाल्पं
वृष्याच ॥ नारायणरसः ॥ सोमलं वत्सनाभं च सूतगंधक तालकं कटुत्रयं कपर्दं च बीजानि कनकस्य च टंकणं
समभागानी शृंगबेररसैस्त्रियहं ॥ शीतज्वरे सन्निपाते विषुच्यां विषमज्वरे ॥ नाशयेद्रतिवेगेन धान्यमात्रं प्रदा

पयेतू ॥ वस्त्रैंग च्छार येच्चेन प्रस्वे दोयं प्रजायते ॥ पथ्यं यदृच्छया देयं दधिशीतोदकानिचरसो

नारायणोनाम सन्निपातज्वरापहः ॥ भीमकपूर कणी ॥ ५ कपुर १ विलायची १ जायफल १ जेष्टमद

१ जटामावसी ८ मिरेमासे ८ केशरमासे ८ कस्तुरी मासा १ मजिष्ट मा० १ ॥ ज्वरमुरारी ॥ एक विंशतीवा

र नर मूत्र भाविल कलखा परी हिर्वितो० २ श्वेत मिरीतो० १ निंबुरसात ३ दिन खल करून मिरीप्र

माण गोळ्या कराव्या अष्ट विध ज्वर व प्रदर दूर होतात ॥ पुटपाक म्हण्यां १ हिंगुळ १ टंकण १ जायफळ ३

आफू ॥ ही द्रव्ये दुधात घोटून जांभळीचें पानांत पुटपाक करावा. गुंजामात्र गुटी गोदुग्ध व सासा अनुपा

न ग्रहणी अतीसार दूर होतात ॥ शंखद्राव ॥ ५ तुवरी ५ धेतारखा वा ५ कासीस ५ सोरक ॥ हिद्रव्ये

चाणप्रमाणं खंडे करून काढा करावा बासचीनपाकउत्तम ॥ अ० नागकर्णी ॥ ३६ नागकढईत पातळ झाला म्हण-

जे आर्द्र पलाश दंडाने घोटावा भस्म झाल्यावर वस्त्रपूत करून त्याच्या समभाग शिलादेऊन घोटावी मग तव्या

वर चालन करून पक्क करावा किंवा गजपुट द्यावे आनुपान परत्वे वायु वर कफावर चालतो :- मल्ल ॥ वडाच्या चिकास

खडा एक प्रहर भिजत घालून मग चिंचेच्या सालीच्या रासेत लव्यावर घालून मध्ये मल्ल दाबून आग्नी देणे

त्याठिकाणी धूम निघेल तेथे दड पूनद्यावी - ४ घटकेत सिध्द होतो ॥ ज्वरकेसरी ॥ शिलाश्मचूर्णं तुल्यं च पेषयेत्

समभागतः ॥ वारण्याचा जपेत संन्यसेच्चुल्यां चखर्परे ॥ मुहूर्त ज्वालयेदग्निं लोहदर्व्या विचालयेत् ॥ निर्धूमं

तं समापाति तथैव घटिका हायं ॥ चालयेन्मुञ्च यासर्वे ह्लादये च्च प्रयीलया ॥ निर्वापयंति चांगारा स्त्वास्व चुल्यां नि

॥ ३६ ॥

धापयेत् ॥ अर्धगुंजामिता मात्रा प्रतिवापो घृतं सिता ॥ तिलतैलं च दधि च क्षाराम्लं च विवर्जयेत् ॥ अष्टज्वरे सुयोगो-
यं कथितो मुनिपुंगवैः ॥ मात्रात्रयेण निःशेषं ज्वरस्योत्कुंचनं भवेत् ॥ सद्योज्वरविनाशाय रोहिणी चाष्टटंकिका ॥
पारदटंकोनवे तिक्तो द्विवल्लाच हरतालिका ॥ एतैः सार्धं भजे मात्रा गुंजामानमिता ततः ॥ कौतुकार्थे पुनर्देहे ज्वर
मामंत्रयेत्ततः ॥ पादटंककणा मूलं तथा कट्फलोर्ध्वटंकिकः ॥ मात्रा गुंजामिता सा च प्रदेया रोगिणा ततः ॥ ज्वरस्तु जायते
देहे दाहस्तु पुनस्तदा ॥ दाहो यदा भवे देहे सालफेन लेपतः ॥ शामयंति पुनर्मीनादेयानीः सारयाय च ॥ गोरक्षोऽयं रसराजश्वस
र्वेदाजरकेसरी ॥ सूर्यशेखरः ॥ रसोद्भादशगद्याणो गंधकस्यापि षोडशः ॥ शुल्बं हिंगुलुचत्वारः कार्चं कुर्यान्निघृष्य सत्त्वं ॥ द्वात्रिंशा-
न्मृतं दद्यात्तस्मिन्मृते दिशोधिते ॥ मृदापलिसं वं कूपीं सोषडिता खरातपेन मर्दयेत् घटमापूर्य दृढं सीकलया मृशं ॥ खरिला

म्निर्वेद्गादंशःरूप्रहरावधि विधिभीः ॥ उत्तायचततशीतं सूतं माणिक्यसन्निभं ॥ सन्निपाते प्रदातव्यं ॥ चतूदोषेपित्तसू-
तकं ॥ रा काषिगुंजिकामात्रा सन्निपाते महोषधं ॥ जने रे प्रच्छे इत्तान्न सूतकं माणिमूयंनी ॥ संचेताइव दृशेत य दिदीर्घ
भक्ष्यथ स्नाप पेद्रोणिणं वेदाः तदिन्द्धातस्यभोजनं मधुरं तत्र दातव्यं मत्सुकायभवेत्सुसी ॥ इ० स्तूर्यशेखरः
स्नेहादिपाकविधिः ॥ स्नेह सक्षीर मासाद्यैं पाको यत्रे रितक्वचित ॥ जलं तचतुर्गुणं तत्र बीजादानार्थमावपेतान्मुंच
निरसंद्रव्यदिशरादि भिरुप स्कृतं ॥ सम्यक्पाको न जाये तत स्मात्तोयं विनिक्षिपेत ॥ अन्यः सत्वामृतरसः
पलैकं भरसकर्पूरं पलैकं शुद्धपारदं ॥ खल्वेसममर्दयित्वाहि ~~कक~~ स्पाडमरुकेततः ॥ अश्मंत के निधायेतदधो
म्निं ज्वालयेन्मृदुं ॥ अंगुष्ठस्थूलकोलेध्म द्वयाधामेनसिध्यति ॥ स्वांगशीतं समुधृत्य उर्ध्वगं चंद्रसन्निभं सत्वामृतरसं

नामकाचपात्रेनिधापयेत ॥ ततः संतानिकामध्ये गुंजागुंजार्धमानतः ॥ नवनीतेथवाक्षिप्त्वात्रिमाषप्रमितेततः

अस्पृष्टदंतं गृण्हीयादुग्धभक्ताशनोथवा ॥ गोधूमघृतपोल्यांशीजलपानविनाकृतः ॥ सप्ताहं गाद्दिसस्वाहंप

थ्याशीयंभजेन्नरः ॥ अन्यथामुखपाकस्यादतोनस्खलनेहितं ॥ सपूयमुपदंशंच प्रमेहंप्रदरंतथा ॥ भगंदरं वृणंर

क्तविकारंचाममारुतं ॥ मांसरक्ताश्रितंवायुं योनिव्रणमपिध्रुवं ॥ असंर्वेहि विघ्रथींश्च साध्यासाध्यान्महागदान् ॥

गाघसर्वामृतरसोनिहंत्युत्कानुसेवनात ॥ इ० सर्वामृतरसः ॥ सोमारीरसः ॥ कूष्मांडपत्रस्वरस्वैः पक्वं पारदनिष्क

कं ॥ द्विनिष्कगंधकंक्षिप्त्वा ज्वलनेकज्जलीकृतः ॥ असौसमारिचः सोमरोगातिस्रुतिनाशनः ॥ सोमारीरसः समाप्त ॥

गर्भिणीच्छर्दियो ॥ कस्तुरीवरिणाकल्कं नुंतंदुलोहकसंयुतं ॥ पिबेत्सशर्करं हृद्यं गर्भिणीच्छर्दिवारं ॥ इ०

अथ गर्भिणीरक्तस्रावे ।। पारावमालः पीतस्त्य हंता तूल वारिणः ।। गर्भिणी गर्भितो रक्तं स्तंभयेन्निरुपद्रवं ।।
गर्भपातस्तंभे ।। पतंतं स्तंभये दूर्मी कुलालकर मृत्तिकः ।। मधुच्छगीपयः पीता किंवा श्वेतापराजिता ।। केकति
मूलमापव्दं कुमारैः सूत्रकैः संमैः ।। कटि देशे नितं बिन्या गर्भपातं निवारयेत् ।। इति ।। प्रसवविलंबे ।। प्रसवे सुवि-
लंबे तु धूपयेद भितो भगं ।। कृष्णासर्पस्य निर्मोकैस्तथा पिंडैलकेन वा ।। लंगुनालांगलि मूलं वघ्नी या हस्तपाद
योः ।। स्तुवर्चला विशल्या वा धारयेदाशु शांतये ।। मातुलुंगस्य मुलं तु मधुकं मधुसंयुतं ।। घृतेन सहितं पीता
सुखं नारि प्रसूसते ।। इक्षो रुत्तर मूलं निज लनुमने नतुं नानष्वा ।। कटि विषये गर्भवति सुखेन सूते विलंबिते-
नापी ।। श्वेतापमार्गमथवा कटुनिंबमथवा काकजंघा मूलं करि विद्धं वसुखेन सूते नारी ।। गर्भपाते ।। देवदारु स्तु-

॥१३८॥

यान्चूर्णं कर्षैकं तुयं पपिबेत् ॥ पिबेत गर्भवतीनारी गर्भस्त्रवति तत्क्षणात ॥ शेलाविलं सैंधव खंडमाथे निधाय रंडा
निडयोनिमध्ये ॥ नरेण सार्धं रतिमातनोती या सा न गर्भं लभते कदाचित ॥ मृतिका रेचन ॥ त्रिलायची तो० १ गंधक
तो० २ मुडदारसिंग तो० ३ शोपा तो० ३ याचे चूर्ण गाइचे दुधाशी पांच दिवस द्यावी म्हणजे शुद्ध मृतिकेचे रेच होताल
नाभिशोथे ॥ मृत्पींडेनाग्नि तप्तेन क्षीर शिक्तेन सोष्मणा ॥ स्वेदं संदद्युधीतांना नाभी शोथस्तेनो पशाम्यती ॥ विसे ॥
वंध्याककोटकी कंदं जलैः पिष्ट्वा पिबेल्लिपेत ॥ सर्प मुसक मार्जार वृश्चिकादि विषापहे ॥ नस्यं ॥ वंध्याककोट
कीमूलं छागमूत्रेण भावितं नस्यं कांजिक संपिष्टं विषापहा तथैव तसः ॥ कालवज्राशनीरसः ॥ पारदं गंधकं तुथं टंक
णं रंजनी समं ॥ देवदाल्या द्रवे मर्द्य दिनश्चैकं तु भक्षयेत ॥ कालवज्राशनिर्नाम रस सर्वविषापहः ॥ नरमुत्रं पिबेत्तुचा

नुकालुदरशोपि जीवती ॥ स्नायुरोगेलेपः ॥ स्नु नानिडलोणपाणी अनेन प्रयोगेण त्रि दिनादेव नस्यती ॥ वृंताकयोग

वृंताकं गर्जितं मांडे कृत्वा दग्धास होपरी ॥ बंधयेत्स्नायुको यासी वहि सप्त दिनात्खलु ॥ शंखद्रावार्क के शिख्वापारदो

भस्मतां वृजेत ॥ वल्लु गुडयुतं सादे ॥ फिरंगविनी वृत्तये ॥ शूले ॥ गुडामलकपथ्यानां चूर्ण प्रत्येकशः पलं त्रिपलं लो

हकिटस्यात लसर्वं मधुसपिशः ॥ समालोड्य समश्नियात अक्षमात्रप्रमाणतः ॥ आदिमध्यावसानेषु भोजनस्य·

निहेलिसत ॥ अन्नद्रवं जरत्पिचं आम्लपित्तं सुदारुणं ॥ परिणाममसमुत्थं च शूलं संवत्सरोत्थितं ॥ शीतज्वरेब्दिः

भुजेश्वरः ॥ मल्लुमासा १ गेरूमासे ११ यांचा खलकरून मात्रा नालु भर विड्यासी द्यावी वर तूप खिचडी द्यावी थंड पाणी प्यां

वे ॥ सूर्यपुटिशंखद्राव ॥ लिंबाचा रस ००१ रुकावळीचे मूळ तो० ४ त्रिफळा तो० ४ नवसागर तो० २ सज्जीखार तो० अर्धा

हीसनीएकत्रकरून चारीरपसउन्हासठेवावी॥नेत्रांसफूलपडलेत्यांजवर॥लोहतोळे १ जेष्टमद तो० १ त्रिफळातो० ३
पिंपळीतो० १ गुग्गुळतो० ६ हिऔषधे एकत्रकरून नलूपमयाशी शक्त्यनुसार देणे॥ च्छर्दी॥ शंखभस्मरसं
गंधंलोहंहिंगुलुकंसामं॥कन्याहेमरसैःपक्वंबमनंहतिलक्षणात्॥ स्कंगुल्मंक्षयकासंवा तिशूलेतथैवच
हिक्काश्वासंचकासंच॥वातरोगंसुदारुणं॥ऊरुस्तंभे॥ निष्कत्रयंशुध्दसूतं॥निष्कद्वादशगंधकं॥गुंजाबी
जं विषंनिष्कं नीबबिजंजयपालतथा॥ प्रत्येकंनिष्कमात्रंतु मासंजेपालबीजकं॥जालीजंबीरधत्तूरकाकमाचीद्रवैर्दि
नं॥मर्द्यसर्ववटींकुर्यात् वृत्तैर्गुंजाद्वयंपिबेत्॥गुंजागर्भोरसोन्नाम हिंगुसैंधवसंयुतः॥समंइंद्रापये तथ्थ्यंऊ
रुस्तंभप्रशांतये॥ इ० गुंजागर्भरसः॥एरंडवन्हिशंबूकवर्षाभू गोक्षुरंसमं॥अर्तदग्ध्वापिबेदन्हिः उष्णाम्भिः

शूलशांतये ॥ मूत्राघाते कर्पूरवर्तिः ॥ कर्पूरजसायुक्ता वस्त्रवर्ती शनैः शनैः ॥ मेंढ्रमार्गी नरे न्यस्ता ॥ मूत्राघातं
व्यपोहती ॥ त्रिफलावेणुपत्रार्द्र पाठामधुयुते कृतः ॥ कुंभयोनिरिवांभोधिं बहुमूत्रं तु शोषयेत ॥ शोथारिः ॥ हिंगुलजयपालं
च ॥ मरिचं टंकणं कणा समर्दो वल्लः सगृतः सर्वशोथहरः परः ॥ सरुत्थावर्त्तिली तिमिरं च कंडूं ॥ पुष्यं च काचं पटलं स
मस्थं ॥ च्छिन्नारसं माक्षिकसैंधवं च ॥ निहंति सर्वान्खलु नेत्ररोगान् ॥ वमनावर लेप ॥ गेरू एरंडतेलात कालं
वून नाभीवर लेप करावा ॥ राजविरेचन ॥ कडुदोडकीचें बीज आणून त्याचे पाताळयंत्राने तेल काढावे ते तेल काडीने नां
वरला विलेअसतां रेच होतात ॥ वउरास ला विलेअसतां वांति होतें ॥ मोदारशृंग शुद्धी ॥ मोदारशृंगं निंबुनिरे त्रिदि
नं भावं — तुत्थशुद्धिः — तुत्थमार्जेनाकं कृत्वा निंबूनिरे मज्जइत्वा घर्मे दिवसं स्थापितं शुध्यती ॥ बोक ॥

॥२०॥

वरिरसुवराक्काथे दोलायां प्रहरं पचेत् ॥ शौचमालभते गंगा दर्शनाज्जंतुको यथा ॥ अहिफेन ॥ अहिफेनमार्द्र-
करसेन त्रिसप्तधा भावितं शुद्धं – ॥ रक्तविकार वा तिविकारावर तेल ॥ काढ्यांची औषधे ॥ मंजिष्ट- सुलेटी-
गुळवेल- पतंग- रक्तचंदन- कुटकी- दारुहाळद- हिंईदळ- अवळकठी- ब्याहडेदळ- गोखरु- पिंपळाचीलाख- ॥ कल्का
ची औषधें ॥ मंजिष्ट- त्रिफला- कुटकी- जेष्टमद- दारुहाळद- गुळवेल- निंबाचीपाने- बावंच्या- हळद- रक्तचंदन- श्वेत
चंदन- गोखरु- शतावरी- लोध्र- कायश्वेत- अस्कंध- गोडचिराइता- नागरमोथा- अडोळशाचीपानें- इंद्रायणीचीजड-
सर्षप- गहुला- कापुरकांचरी- रसोन- दालचिनी- लवंगा- विदारीकंद- पुनर्नवा- पानडी- शरपुंखा- पित्तपापडा- शिलार
स- गंधाबिरोजा- तुरटिलाही- मेण- कृष्णागर- तगर- वेलदोडे- केशर- कापूर- चंदनीसेल- दोणा- नारळ- तिलतेल- गाई-

चे दूध-॥ लक्ष्मि विलासतेल:॥ काढ्याची औषधे- जेष्टमद ०।१ गोखरू- गुळवेल अस्कंध- मंजिष्ट-प्रत्येक शेरम
र- ही औषधे कुटून त्यांत दोन मण पाणी घालून विस शेर उरवावा- तेल व०॥८ दूध व०॥८ कल्काची औषधे॥ १-
भुयावळी- दूर्वा- पद्मकाष्ट-दुधी- थणे- कापूर- प्रत्येक एक तोळा॥ चंदन तो० १० कृष्णागर तो० ५ शिलारस तो० ५ लाजा-
वु तो० १ जटामावशी तो० २ कस्तुरी मासे ३ वडी सोफ १ गुळवेल तो० १ केशर २ दालचीनी २ तेजपत्र १ चवक तो० १
वाळा तो० ५ मंजिष्ट तो० १ जायफळ २ विलायची २ कवचबीज १ जायपत्री १ विदारीकंद- सफेद मुसळी- लवंगा- शताव
री- रक्तचंदन- प्रत्येक तोळा एक- वडी विलायची- तो० २ पतंग तो० १० पीतचंदन- शीतळचिनी- देवदार- सरूचे का
ष्ट इंद्रजव- विड्याची पाने- नागकेशर- तेल्यादेवदार- साकर प्रत्येक तो० १ पचोरा पानतोवे- फत्तर फूल तो० १ नागर-
मोथा तो० ५ मेहदीचे बीज तो० ५ गहुला तो० ५ लाख तो० १ नखराळ- धायटीची फुले तो० १० मेण तो० ५ गंगेणा तो० २

रवणा १ भमीं १ नरकचूर १ ऊदरस्कगंध कोकिला १ ब्राम्ही ८ गुलाबकळी-॥ तालक ॥ तैलेकांजिकदेव
पुष्ककवरा क्काथे तुखोला निधी ॥ पंत्रैला लकशोधनं निगदितं सतालकं भावयेत् ॥ वारानू विंवशति
पिप्पलोथसलिले खल्वे निधायातपे ॥ वस्त्रागोलमथास्य पिप्पलजपाभूत्वार्द्धपूर्णेन्य सेत ॥ भांडेतन्न पु
न विमुनि भरणं कृत्वा शरावं मुखे ॥ दत्वाग्नो विपचेत् गजाव्हयपुटे तत्त्व स्रैस हस्रोपलैः ॥ एवं यामचतु
ष्टयेन विशदं स्यान्द्रस्म सर्वगदे ॥ योग्यं कुष्ट खुडोपदंश पवनेनाडी व्रणेशास्याते ॥ उपदंशावर ॥ मोरचू
द भाजूनतो० ४ मुरदारसींगी ४ कायपांढरा ४ हिराकस मोरचूदासारखा ४ कडुवृंदावनाचीजड ४ हे सर्व वस्त्रगाळक-
रून लोखंडाचें कढईत सर्व घालून निंबाचे रसात कडुनिंबाचे सोट्याचे बुडास पैसा अर्धा वसऊन ७ दिवस·

घोटून मासा भर वजनाच्या गोळ्या बांधाव्या - अनुपान पक्के केळ - वांग्याचे नुस्ते भरीत वा अंब्याचे लोणच्याचे मग जालपूड घालून गोळी गीळवी - वलागलीच भर्जित चणे मूठभर खावे - ह्याला वर्ज केळ - दूध - मूग - आहे उपदंश व्रण याविनिरिक्त विकार दूर होतात ।। **स्फ आखावर उपदंश ।।** खदिरो निलिसारश्च वृशजामाइकातथा सर्व समं चंदन स्सैलेन सह मेलयेत ।। गुटि त्रिवल्लु प्रमितां खादेद्वा दिनोदये ।। सायं मध्ये दिने च दुग्धस नास्य शीनं विना ।। दुग्धभक्तं विना सर्वं भजे पथ्य मयंत्रितः ।। स पूय मुपदंशं च सप्ताहेन विनाशयेत् ।। इन्द्र आमातिसारे ।। कर्पूरमहिफेनं च सोमाग्यं सम भागतः ।। शीतलं येन समर्दी कुर्याद्वल्लमितां न्गुडान् ।। एकैक भक्षये स्रातरा मातिसारनाशनं ।। कर्पूरादिगुडो ह्येषां नान्मार्स्यातो नुभूतिरः ।। **बालादौ विषमुष्टिवटी प्रारंभः**

।२२।।

कारस्करं भानुभागं मरिचं वन्हिभागिकं ।। एकैकांशं जातिफलं जातिपत्रं च कुंकुमं ।। सर्वं निंबुबुनास्वत्वे मर्दयेइ-
त्वा त्रिवासरं ।। वल्लमानेन गुटिका छायाशुष्का समाचरेत ।। विषमुष्टिवटीं ह्येषा शूलघ्नी सर्पिषा सह ।। शीतं पूर्वज्वरं-
हंति उष्णतोयेन सेविता ।। यामार्धमंतरं कृत्वा द्विविवार मलं हलः ।। यथानुपानं नलः सर्ववातविध्वंसनक्षमा ।।
अथ हिक्कायां ।। पारिभद्रस्य पर्णं रहितसूक्ष्मकांडधूमपानेन हिक्का शाम्यति ।। पूयमेहोपदंशे ।। फोडी उदा
लींबाची कच्ची फळें निंबु प्रमाण अंबेहळद मा० ४ नौ-एकत्र बारीक वाटून तीन पान पाण्या पासून शेर पर्यंत पाण्यात
छाणून त्यांत ताक मासा वींश लोचन बुकटी टाकून प्यावे ३।७ सर्व प्रदरावर ।। शाल्मलीपुष्प छायाशुष्क क-
रून १ तो० बुकटी साखरे बरोबर घ्यावी ।। श्रु कुं मेह ।। कुमारी रस तो० १ मिश्री मा० ६ विलायची मा० १ हळद मा० ६ द्यावी

आपस्मारे ॥ गोंगलगाई स्फटदाजोडशिंपल्याया शस्त्रकरून वस्त्रपूतकरावे त्याचें नस्य २।४ वेळा दिल्हें अस
ता रोगाचा जोर कमी होत होत ॥ विरेचनचूर्ण ॥ सुंठ १२ जिरें ५ मिरें ५ हिंडे दळें ५ सें धव ८ पादेलोण ८ सो-
नामुखी १६ हिंगभाजुन १ ॥ औषधी विरसान सर्वांनूं मंत्र इत्याप्रदापयेत् ॥ तेनशीघ्रं भयं [illegible] ॥ आयुरारोग्य मेव च
ॐ ह्रीं सः ॥ अमृतं कुरु कुरु ॥ अमृतेश्वरभैरवाय नमः ॥ अनेन मंत्रेण सप्त अभिमंत्रितं कृत्वा सर्वरोगेषु यो
ज्याः ॥ ज्वरेषु ॥ गोपाल पुत्री का मुलं ॥ सहदेवी बला श्रवा ॥ गले बध्वा [illegible] ज्वरं हंति विष्णुकांता श्च कर्णयोः ॥ सर्पाक्षीवतीस्या मूलं च ॥ कर्णे मूलं ज्वरापहं ॥ रक्तसूत्रेणितीशेषाः ॥ अतिसारे ॥ रक्तसुत्रे कटिं बध्वा
सर्पाक्षस्या वा रुमूलकं ॥ रक्तु त्वा वा सहदेव्या वा ॥ मूलं स्यात् अतिसारजित ॥ पंचकर्मयु स्यादेह शोथनं ॥

पंचकर्म पुराकृत्वा पश्चात्स्नबलदेहिनां ॥ योजनीयो रसो दिव्यः शीघ्रं शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ नवज्वरे तिसारे-
च ॥ गर्भिणिनां क्षयेपिच ॥ न कुर्यात्पंचकर्माणी रक्तस्रावंचदाहनं ॥ पाचनं स्नेहनं स्वेदं वमनं रेचनंक्रमा
त् ॥ एतानि पंचकर्माणि ज्ञातव्यानि त्रिसर्वेः ॥ सद्यः शुद्धीचधान्याकं क्वथितं पाचनेहितं ॥ पिबे
त्रात्रौ त्रिरात्रंवात दोषे स्नेहनं हितं ॥ इति ॥ दस्तुर कृष्णराव नृसिंह जोशी नृसिंहपूरकर ॥ मिती आ
षिक जेष्ठ शुद्ध १३ रोज रविवार शके १८१८ संमत १९५३